

Yttrande över departementspromemorian Bättre migrationsrättsliga regler för forskare och studenter Ds 2024:31

Sveriges universitets- och högskoleförbund (SUHF) har fått möjligheten att svara på remiss av departementspromemorian Bättre migrationsrättsliga regler för forskare och studenter Ds 2024:31, ert diarienummer Ju2024/02513.

Promemorian ger förslag om förbättrade förutsättningar för utländska doktorander och forskare att verka i Sverige och säkrare bedömningar av uppehållstillstånd för studier.

SUHF välkomnar utredningens förslag och menar att det är mycket viktigt att förändringar av de migrationsrättsliga reglerna genomförs skyndsamt. Det kommer förbättra Sveriges position som kunskaps- och innovationsnation och stärka vår nationella kompetensförsörjning och konkurrenskraft.

SUHF instämmer till fullo:

- Att fler "statusbyten" tillåts till och inom akademien, d.v.s. att individer ska kunna, i flera fall än som nu tillåts, söka och beviljas uppehållstillstånd för forskning eller uppehållstillstånd för doktorandstudier inifrån landet. Särskilt positivt är att bytet från jobsökartillstånden (5b kap. 7- 8 §§ utlänningslagen) till uppehållstillstånd för forskning och studier på doktorandnivå tillåts inifrån landet, samt att man ska kunna gå från att vara familjemedlem till en akademiker (medföljande), till att själv få ett akademiskt tillstånd inifrån landet.
- Att barn till forskare ska kunna beviljas tillstånd inifrån landet.
- Att ukrainare som är här under massflyktsdirektivet får utökade möjligheter att söka och beviljas akademiska tillstånd (enligt 5b kap.) inifrån landet.
- Att jobsökartillstånden utökas från 12 till 18 månader för doktorer och forskare.
- Att personer som är verksamma inom svensk akademi ska kunna få D-viseringar för att kunna resa utomlands (exempelvis för att delta i konferenser, möten och experiment) under handläggningstiden av förlängningsärenden.

SUHF instämmer med vissa kommentarer:

- Att möjligheterna för våra doktorander och forskare att få permanent uppehållstillstånd ökas genom sänkt vistelsekrav, i vissa fall, till tre år, samt en uppluckring av regelverket kring att återkalla tillfälliga uppehållstillstånd. Det senare så att sökanden kan beviljas permanent uppehållstillstånd även med längre giltighet kvar på sitt tillfälliga tillstånd, vilket i dagsläget inte

tillåts. Här menar vi dock att det vore rimligt att doktorander som visar framgång i studierna skulle kunna erbjudas möjlighet att få permanent uppehållstillstånd redan efter två år.

- Att utökade möjligheter ges för akademiker att få D-visum i väntan på nytt beslut är mycket gott i sig. Det som inte får glömmas bort i sammanhanget är dock att grundproblemet är att Migrationsverket tampas med mycket långa handläggningstider i förlängningsärenden. Risken med förslaget är att handläggningen av D-viseringarna också drar ut på tiden, varför det i praktiken riskerar att bli verkningsslöst (detta har erfarits vad gäller D-viseringar för arbetstillståndsinnehavare i dagsläget).
- Att tillåta stipendier som ett sätt att uppfylla försörjningskravet för permanent uppehållstillstånd är positivt i den mån det medför en ökad möjlighet för doktorander som har denna finansieringsform att få permanent uppehållstillstånd. Som arbetsgivare ser vi dock att stipendier som finansieringsform i sig kan vara problematiska då stipendiater inte omfattas av det arbetsrättsliga skydd som anställda har.

SUHF menar att fler åtgärder behövs kring arbetstillstånd

I viss mån förefaller det som om utredningen förbiser relevansen av arbetstillstånd för akademien, och bryggan mellan arbetstillstånd och akademiska tillstånd. I de fall sökanden kan kvalificera sig till permanent uppehållstillstånd efter tre år genom oavbruten vistelsetid i Sverige nämns att man kan kombinera t.ex. uppehållstillstånd för studier med uppehållstillstånd för forskning för att uppnå dessa tre år (sid. 106). Men tid på ett arbetstillstånd förefaller inte gå att tillgodoräkna. SUHF menar att fler åtgärder behöver vidtas för att underlätta övergångar mellan industrin och akademien för högkvalificerade personer från utlandet.

SUHF föreslår en enklare och mer ändamålsenlig reglering för rapportering till Migrationsverket

SUHF ställer sig positivt till att rapporteringen från lärosätena till Migrationsverket via digitala medier utökas. Reglerna för de uppgifter som behandlas i lärosätenas studiedokumentationssystem (Ladok) i förordningen SFS 1993:1153 2 kap. 6 a § är inte optimalt utformade, då de är detaljerade på ett sätt som ur ett lärosätesperspektiv försvårar en smidig system- och integrationslösning med Migrationsverket. SUHF skulle därför välkomna en öppnare och mer övergripande formulering, i enlighet med det tillägg i 2 kap. 6 §, punkt 13 som utredningen föreslår. Att samtidigt behålla den mer detaljerade § 6 a kan dock leda till otydlighet. Vilka uppgifter som Migrationsverket ska få ta del av kan regleras på ett enklare sätt än i förordningstext. SUHF har tidigare skrivit till Regeringskansliet om behovet av en mer modern och ändamålsenlig reglering (dnr SU-850-022-23, daterad 2023-12-07)

De uppgifter som Migrationsverket kan behöva avseende deltagande, avbrutna studier, uppnådda resultat m.m., både avseende avgiftsskyldiga studenter och studenter på forskarnivå, skulle exempelvis kunna tillhandahållas med ett innehåll och på ett format liknande det som används gentemot CSN.

SUHF avstyrker förslag om medborgarskap i studieregistret – en fördjupad konsekvensanalys krävs.

Utredningen föreslår att medborgarskap ska införas i studieregistret tillsammans med övriga identitetsuppgifter för en individ. Idag innehåller Ladok och det nationella antagningssystemet NyA information om huruvida en student eller sökande till utbildning på grund- eller avancerad nivå är avgiftsskyldig eller avgiftsbefriad p.g.a. medborgarskap, men utan angivande av något specifikt medborgarskap. Om avgiftsbefrielse råder p.g.a. annan orsak än medborgarskap, anges det särskilt, och det går alltid att avgöra om studenten i grunden är avgiftsskyldig till följd av sitt medborgarskap eller inte, vilket inte tycks ha uppfattats av utredningen.

All information i Ladok är i grunden offentlig. Att tillföra uppgift om medborgarskap skulle möjliggöra att allmänheten skulle kunna begära ut personuppgifter ur Ladok innehållande medborgarskap. Detta skulle tillföra helt nya risker vad gäller integritet och hot som skulle kunna riktas mot grupper av studenter i deras egenskap av medborgare i ett visst land. Denna aspekt har helt förbisetts i utredningen. Då lärosätenas erfarenhet är att antagonistiska hot ökar mot olika grupper av studenter och anställda menar SUHF att det är nödvändigt att göra en fördjupad konsekvens- och säkerhetsanalys av detta förslag.

Utöver ovan angivna synpunkter och kommentarer hänvisar vi till vad våra medlemslärosäten anför i sina yttranden.

Enligt uppdrag

Marita Hilliges
generalsekreterare